

1989, 18. července – Sdělení VONS č. 1045 „Vítězslav Kokoř odsouzen“ o soudním jednání s Vítězslavem Kokořem u Vojenského obvodového soudu v Plzni a jeho odsouzení pro trestné činy vyhýbání se výkonu vojenské služby a svémocného odloučení k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Obvodový vojenský soud v Plzni odsoudil dne 31. 5. 1989 rtm. Vítězslava Kokoře za trestný čin vyhýbání se vojenské službě podle § 280/1 tr. zákona a za trestný čin svémocného odloučení podle § 284/2, 3 tr. zákona k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let nepodmíněně se zařazením do I. NVS a k vedlejšímu trestu ztráty vojenské hodnosti.¹ Voják z povolání Vítězslav Kokoř, nar. 26. 11. 1967, bytem Aš, Vysoká 20, byl uznán vinným, že se v době od dubna 1988 do ledna 1989 a znovu několik dnů v únoru a březnu t. r. vyhýbal povinnostem zejména tím, že do zaměstnání nedocházel nebo docházel nepravdělně a že neplnil úkoly, které mu byly uloženy. Při hlavním líčení V. Kokoř uvedl, že požádal dvakrát – v červenci 1987 a v lednu 1989 – o uvolnění z armády; nebylo mu však vyhověno, i když se na ministra národní obrany obrátila v prvním případě i matka V. Kokoře. Žádosti o propuštění do civilního života odůvodňoval V. Kokoř především zdravotním stavem svého nevlastního otce, o něhož chtěl více pečovat.² Z žádosti jeho matky³ a z dalších písemností je však patrné, že v průběhu let v něm narůstal odpor k vojenské službě a zároveň se prohluboval kritický vztah k politickému zřízení. Před svým uvězněním požádal, opět neúspěšně o vystěhování do NSR. U hlavního líčení Vítězslav Kokoř tyto politické aspekty nijak nezdůrazňoval a nesplnění svých vojenských povinností vysvětloval rodinnými a zdravotními důvody. Soud tuto obhajobu nepřijal. Prokurátor i obžalovaný si po vynesení rozsudku ponechali lhůtu k případnému odvolání.

K hlavnímu líčení byl V. Kokoř předveden z vazby, kterou vykonával zprvu od 31. ledna 1989⁴ do 12. února 1989 – již tehdy byl

obviněn z trestného činu vyhýbání se vojenské službě – a nyní od 13. března 1989. K jeho novému uvěznění a rozšíření původního obvinění došlo proto, že nedostal svému slibu, že se už službě nebude vyhýbat.

Sdělení o případu Vítězslava Kokoře vydáváme nikoliv proto, že bychom se domnívali, že orgány činné v trestním řízení porušily zákon. Také politické aspekty celého případu, hlavně v Kokořově motivaci k trestnému jednání, by pro nás nebyly dostatečným důvodem k tomu, abychom ho označili za nespravedlivě stíhaného. Převážná většina trestních věcí, ne-li všechny, jsou totiž poznamenány nedemokratickými společenskými poměry, a přesto se těmto případům nemůžeme z mnoha důvodů věnovat, pokud v nich nejde o hrubé porušení procesních ustanovení, o zástupné trestní stíhání, o kriminalizaci v rámci nezávislých iniciativ apod. Protože považujeme stávající zákonnou úpravu, neumožňující mladým mužům, odpírajícím vojenskou službu z důvodů svědomí nebo náboženského přesvědčení, za nesprávnou, pokládáme za nespravedlivé i trestní stíhání a věznění těchto odpěračů a hájíme je i přesto, že zjevně porušili zákon. Hájíme i některé vojáky z povolání, souzené za trestný čin vyhýbání se vojenské službě, pokud jde o zástupné trestní stíhání, vedené ve skutečnosti proto, že se účastnili akcí nezávislých iniciativ.⁵

Žádné z těchto kritérií v případě Vítězslava Kokoře neshledáváme. Chtěli bychom zdůraznit, že na stát, armádu a povinnou vojenskou službu, resp. na jejich nutnost, na omezení, jež přináší občanům, a na jejich perspektivy, mohou mít jednotliví členové VONS různé názory. VONS jako celek však nikdy tyto instituce nezpochybňoval, neboť vychází v zásadě z platných čs. zákonů, proti nimž vystupuje jen tehdy, jsou-li v rozporu s mezinárodními pakty o lidských právech a s dalšími čs. závazky v této oblasti a tehdy, mají-li – jako např. ustanovení o pobuřování, podvracení republiky – přímou represivní funkci, znásilňují-li přirozená práva, stanoví-li nepřiměřené tresty apod. To v případě vyhýbání se vojenské službě není. Je nutno připustit, že stát má právo na ochranu své armády trestně stíhat ty, kdo neplní své povinnosti, ač se k tomu jako vojáci z povolání dobrovolně zavázali.

Jediným důvodem, proč chceme upozornit státní orgány a veřejnost na případ V. Kokoře, je to, že prapříčinu jeho uvěznění spatřujeme ve skandální platné úpravě jeho služebního poměru, zvláště pokud jde o jeho dobrovolnost. Podle čs. právního řádu je smlouva platná jen tehdy, je-li uzavřena svobodně. Měla by být jednostranně vypověditelná, podmínky výpovědi smlouvy by měly být přiměřené zájmům, které smlouva chrání, a smluvní partneri by měli být, pokud jde o výpovědní podmínky, pokud možno rovnoprávní.

Tyto nároky na smlouvu nejsou splněny u služebního poměru vojáků z povolání. Zvláště pak u těch, kteří se před ukončením základní školní docházky, tedy v současné době ve 13 až 14 letech, rozhodli se souhlasem rodičů a často na jejich popud navštěvovat střední vojenskou školu jako právě V. Kokoř. Školu dokončují absolventi po osmnáctém roce věku. V osmnácti letech, po dosažení plnoletosti, uzavírají smlouvu, v níž se zavazují odsloužit patnáct let v armádě. K uzavření této smlouvy jsou ekonomicky donucováni – podmínka dobrovolnosti je tedy velmi oslabena – neboť neuzavření smlouvy jednak znamená, že frekventant nesmí dokončit školu, čímž ztrácí jakoukoliv kvalifikaci, a jednak to, že je povinen uhradit několik desítek tisíc Kčs za dosavadní studium, uzavřená smlouva je ze strany vojáka z povolání nevypověditelná; žádosti o propuštění do civilu vyhoví ministerstvo národní obrany jen ze závažných zdravotních či sociálních důvodů nebo tehdy, dopustí-li se voják trestného činu.

Na případu Vítězslava Kokoře chceme poukázat na právní neudržitelnost stávající úpravy uzavírání smlouvy a jejich podmínek i na neudržitelnost praxe, kdy žádosti o propuštění z armády nejsou posuzovány benevolentně, kdy není uznávána možnost změny názorů vojáků z povolání a právo na omyl jejich a především jejich rodičů. I když je porušení zákona, které zvolil V. Kokoř, cestou právně neobhajitelnou, je – bez ohledu na zákon a předpisy – lidsky pochopitelnou. Z toho důvodu má Vítězslav Kokoř nárok na naši obranu a spolu s ním všichni ti, kdož jsou proti své vůli nuceni setrvávat v nerovnoprávném postavení vojáka z povolání. Řešení tohoto společenského problému vidíme ve změně podmínek smlouvy, především v podstatném zkrácení počtu povinně

odsloužených let, ve stanovení finanční náhrady v přiměřených splátkách za studium v závislosti na neodsloužených letech, popř. v kombinaci s náhradní službou mimo armádu, například ve zdravotnictví nebo při ekologických projektech.

Pokud jde o Vítězslava Kokoře, považujeme výměru trestu – čtyřicet měsíců – za příliš vysokou. Soud, pokud vůbec objasnil motiv činu, zřejmě nepřihlédl k tomu, že V. Kokoř nejednal z nízkých pohnutek. Dokonce i prokurátor navrhoval při hlavním líčení trest nižší, než jaký byl uložen.

Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 15, s. 4–5.

POZNÁMKY

¹ Dokumentace ke kauze Vítězslava Kokoře je uložena in: LP, Sb. VONS, inv. č. 175, kart. 31.

² Žádost o propuštění ze služebního poměru, kterou adresoval Kokoř v lednu 1989 Ministerstvu národní obrany, byla odůvodňována zdravotním stavem jeho otce, který trpěl cukrovkou (chronickým zánětem slinivky břišní). Kokoř se se svou matkou chtěl střídat v dohledu nad ním. Dalším uváděným důvodem byla potřeba věnovat zvýšenou péči dospívající sestře. V žádosti pak dále uvedl: „*A je tu ještě jeden důvod, proč nechci v této armádě a v téhle společnosti sloužit. Já jsem se za tu dobu, co jsem u armády, přesvědčil už mnohokrát, že to, co hlásá naše KSČ vůči lidu, není tak docela pravda. Díky šalamounství vojenských předpisů mám už nyní dost silný odpor k armádě a pochybnosti o zákonech a zřízení naší společnosti.*

Myslím si, že naši velitelé vyznamenaní vysokými státními vyznamenáními a řády, by měli citlivěji přistupovat k rodinným problémům vojáků z povolání. Zřejmě ne nadarmo je v československé ústavě napsáno, že základ státu tvoří rodina. Že by to u armády neplatilo?“ Kokoř zároveň požádal o možnost vystěhování do SRN, kam chtěl odvézt i svého otce, neboť ztratil důvěru v československé zdravotnictví. Kokoř byl ochoten uhradit náklady vzniklé s jeho studiem na vysoké škole. Žádost viz in: tamtéž, sign. II/1, kart. 31.

³ Ve sbírce VONS se dochovalo několik dopisů souvisejících s případem matky V. Kokoře Olgy Adamcové, která členům výboru zprostředkovala informace o případu svého syna. LP, Sb. VONS, inv. č. 175, sign. IV/1–6, kart. 31.

⁴ V oznámení prokurátora npor. JUDr. Václava Vladaře z Vojenské obvodové prokuratury v Plzni Olze Adamcové o vzetí jejího syna V. Kokoře obviněného z trestných činů vyhýbání se výkonu vojenské služby a svémocného

odloučení do vazby ze 31. 1. 1989 bylo uvedeno: „Podstata obvinění spočívá v tom, že dne 30. 9. [19]88 v úmyslu vyhnout se výkonu vojenské služby se nedostavil k lékaři v Aši ani k NZS [náčelníkovi zdravotnické služby] útvaru, jak byl povinen, a od toho dne se bezdůvodně vzdaloval a nedocházel do zaměstnání k v. ú. 8522 Cheb až do doby zadržení orgány VB.“ LP, Sb. VONS, inv. č. 175, sign. I/1, kart. 31.

- ⁵ Viz sdělení VONS č. 272, dokument č. 273, k obdobné kauze Jaroslava Jaroše. Blíže k těmto případům PAŽOUT, Jaroslav: Odpírači vojenské služby a Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, in: Petr Blažek (ed.): *A nepozdvihne meč... Odpírání vojenské služby v Československu 1948–1989*, Praha 2007, s. 111–132.